

Előfizetési díj.

Helyben:

Egy évre . . .	3 ft — kr.
Fél évre . . .	1 „ 50 „
Negyedévre . . .	„ 90 „
Egyes szám ára . . .	10 „

Előfizetési díj.

Vidéken:

Egy évre . . .	3 ft 60 kr
Fél évre . . .	1 „ 80 „
Negyedévre . . .	„ 1 — „
Egyes szám ára . . .	10 „

VÁCZ.

HELYI ÉS VIDÉKI ÉRDEKŰ HETIKOZLÓNY.

Hirdetmények díj 8 hasásbott sorért 5 kr. Többzsári vagy terjesztési díjért 11 szántattik. Nyílt térben való közlemények után három hasásbott sorért 15 krajczár delmes hirdetésnél árlengedés adatik.

Az előfizetési pénzek és a lap szellemi részét illető közlemények „Vác” szerkesztőségéhez 66 ut 84. szám alá Vácra küldendők.

Hirdetések fűvértetnek a sike. Iparint. könyvnyomtatásban, a művelet által.

Kéziratok vissza nem adatkak.

Midőn lapunk gyakrabban szólalt fel a népoktatásának szentügye mellett, és csak a mult hó 18-ról kell számában is egy meleg szózat jelent meg, mely polgártársainkat rend, rang és valláskülönbőség nélkül alakítandó népoktatási kör megalkotására hívja föl, örömmel jelenthetjük, hogy lapunk egy barátjától, mint legelső megalapítóinak egyikétől, egy ideavágo dolgozatot kaptunk, melyre névze különösen felhiva tisztelt közönségünk figyelmét, azt határoztuk, hogy lapunk melléklete kép adjuk ki; hogy e művet, mely terjedelmesebb, mintsem hogy e lapok keretében megszkatás nélkül adathatnék, egyszerre bocsájthassuk tisztelt olvasóink elé.

A váci csatákban elvzért honvédekért, a Főtisztelenő képtalan által alapított gyász istentisztelet szerdán azaz f. hó 19. reggeli 1/2 órákor fog a hét-kápolnánál megtartatni, melyről a t. cz. közönség tisztelettel értesítettik. A váci honvédek.

Vác, 1871. július 12.

Nagy levertséget szült minden e város érdekét szíven hordó polgár lakulét a július 10-ki igazságügyi ministerialis rendelet.

A mitől féltünk bekövetkezett.

Nem lesz tehát telexkönyvi osztálylval felruházott járásbíró-ságunk.

Nem vádolunk senkit, — nem vádoljuk a kormányt, kire azon vád nem egyszer mondatott, hogy: ellenzéki szellemű kerület, valosra nyomást gyakorolni soha el nem mulasztá, mert hiszen ott van Nagykörs és telexkönyvet kapott (vagy ez már előbb is birt)? — Nem vádoljuk városunk ügyei élén álló férfiakat, kik bár későn, de mindent elkövettek a telexkönyv megszerzeketésért, ezek a jü urak eleget antischambrioztak a ministeri előszobákban amnyi sikerrel sem, hogy legalább önön önük mentsek meg a rendezés veszeléitől. Nem vádolunk senkit, de azon hallatlan tájékoztatásról felütközés: intézkedés: hogy egy ily élénk kereskedelmi, közlekedési város, mely pénzintézetekkel majdhon megalap, telexkönyviségű bíróságot nem kapott, bánót.

Ha elgondoljuk, hogy az adás-

vétel, zálogjogi be- és kikezelezés, minden csekélyebb hitelnél is igénybevet telexkönyvatok megszerzekésének eseteli ezekre rög, ugyanarra, hogy a birtokváltások esetet évenként 2000-re, a betéblázások esetet 1000-re, kitérléseket ugyanarra bátran telhétvén, csupán ez alkalomra a telexkönyvatok megszerzekésére fordított utazási és leírasi költségek 16000 forint évi átlag összeget visznek ki városunkból.

Már magában ezen okból is komolyabban utána kellett volna a dolgoknak látni, már csak ez is megérdemelt volna egy kis idejekorán teendőt lépést, legalább saját városi telexkönyvünket, mint Nagykörs város, magunk kezelhetessük.

Hátha még elgondoljuk, hogy száz meg száz árvaínik ügyei hevernek, sőt birtokai pusztulnak el a telexkönyv Pesten léte miatt.

Számtalan árvaínik lettek úgy megkárosítva, hogy a hagyatéki iratok ide-oda küllöngözése között letelt sokszor egy évet meghaladó idő alatt parlagon maradt szőlő, nyolczad áron adattott el.

Hány szegény becsületes ember lett már kijátszva akként, hogy míg titkon a vételár lefizet, ugyanekkor Pesten a kérdéss birtok betéblázásokkal túlterhelve lett.

Melyik ügyvéd fogad el telexkönyvi ügyeket a nélkül, hogy minden egyes ügynél egyúttal tisztességes pesti utiköltséget is nem specificálva.

Mind ezek mellözve lettek volna, ha telexkönyvünket járásbíró-ság ellenörkődése mellett magunk kezelhetnük.

Ha átgondoljuk, miként a telexkönyv hiánya miatti károkat nem is

számítva, a város egyesei körülbelül 150,000 frt összeget olyasmire pazarolnak el, melyet telexkönyv ittelével megtakaríthatnának; úgy bátrabban léptünk volna fel telexkönyvünk érdekében; és talán azt is meg mertük volna mondani az illető helyen, hogy azon birtok utáni hitelkönyvatok, mely birtok a miénk, mely utáni mi fizetjük államadónkat, mely birtokból eredhető élnyök és hátrányok a mi előnyeink és hátrányaink; — első sorban minket illetnek. Ezen hitelkönyvatok mikénti kezelése minket mint községet jobban érdekelt mint a kormányt, mi ezen hitelkönyvatokat nemcsak kérjük, hanem követeljük is; nem lévén a kormánynak az ily községi érteköppirokhoz egyéb köze, minthogy a fenálló alaki törvényekkel összhangzatra legyen és ügykezlessék.

Utána kell látni uraim, még nem késő, — jelszavunk legyen:

Telexkönyv, vagy . . .

X.

Levelezés.

Tisztelt szerkesztő úr!

Miután már eddig is annyira szerkizott bennünket az időjárás, azt hiszem, hogy semmi különös nem fog abban találni, ha még juliusban is maj-játsról beszéllek.

Pedig lehetett volna ám amint elkezdődött szép mulatság azt elhitheti szerkesztő úr! Hol voltis kik rendezték, kegyes engedelmevel majd lephotographirozum.

Van itt egy absztract társulat, mely a Mercer neve és agraet alatt existálva. — A névről következtetve egész határozottsággal állíthatjuk, hogy e társu-

lat a társadalom azon rétegét foglalja magában, kinek kezében a kereskedelemnek kellene lennie. —

De kérjünk, hogy kizárólag irratlathatók áll ezen egylet s ha igen, mi annak oka? —

Telát ezen abstract társulat zenével s tánczsal akarta életjelének valóságát nyilvánítani. —

Mi megvalljuk, kedvesebben lepettünk volna meg, ha az ifjúság, mely a Mercur ezég alatt egyesült, másképen, pl. egyleti céljait előmozdító társulati mozgalom által, sőt a bölcsdial helyett szivesebben vették volna, ha magukat rendezesített, s miút fényleg működő egyletet mutatják be a közönségnek. — Egyébiránt magáról az egyletről vajni keveset szólhatunk, s annyival is kevésbé, mert róla nem sokat tudunk. Szóljunk a helyetti a mulatságról. A mi a rendezéséget illeti, igen ügyelmes volt. — Valami különös izlést azonban nem áruít el az a sok fityrity, a mely a fákön lógott-e, vagy oda volt szögözve, nem lényeges.

De azt megvártuk volna új polgártársainkét, hogy azon anyu jelynyét, mely őket keblére ölelte, azon jokok érvényesítését részesíti mint azokat, kik azt vérel szerették, csupa politikából is kitalálták volna.

Különbén látva azt a sok fityrity, mégis örültünk, hogy hazánk czimere nem keverődött közejük. —

^{*)} Mai számunkban már tudjátok. Szek.

Mercur urainak nem liába hogy kezdők, azért nem is ismerik a Mercurius tulajdonságát így történt, hogy a szó szoros értelmében zulyany alá kerültek.

Azt tapasztaltuk, hogy a dolog iránt nem valami különös érdekltség nyilvánult, különösen a izraelitk részéről nem voltak oly számmal képviseelve, mint azt gondolhattuk volna.

x.

Tisztelt szerkesztő ur!

A véletlen szeresene egy igen kedves társaságba vezetett. — Vasárnap lévén, ugyan enap esett a gödi kirándulás is.

Mi telát vig ezimborák Fero öcsénkkel, — ki mellesegl mondva reterentő respectálja az újságírókat, s most ilyfele bogár nem lévén közöttük, — nagyon elemében volt — azon hatalmas ötletra jöttünk, hogy jó lenne egy kis sportot csinálni a — vizen. — Elhatároztuk tehát, hogy leusztatunk a Dunán Gödög. —

Felséges volt a víz tükre, a vizek Nymphái s a szelid Zephyr játszódtak fürteinkkel s a nap oly forró ömlengésbe áradt ki, hogy Fero öcsénk jól telt arcáról legalább is egy félfont hájat olvastott.

Minden nagyob malheur nélkül kötöttünk ki s folytattuk a gyalog sportot.

Végre eljutottunk a térre, hol a

Mercur ifjúságunk szon fúrasztó feladat jutott, hogy szalonkét kellett a fityvet letaposni. — Mi szerettünk volna közreműködni, de nem volt időnk a — fíradságtól. —

Feszelen volt a társalgás, egyes kisebb csoport alakult, hol kedélyesen csevegtek, s azért volt feszelen különösen, mert nem vegyeltük össze; de bezeg midőn a menydörög dörgött, ott akkor összevevadás s olyan zavar, hogy még a czimbalmot is esernyűnk mezték. — Így végződött a Mercur keresztelése, mi pedig gojekom, barát-ságos s vendégszerető fedél alá jutva, mássolyogtunk az illő szeszélye fölött.

r. l.

„Vácz” tek. szerkesztőjének.

Vácz, 1871. Julius 11.

A beces lapjában a „Mercur kereskedelmi kör” ügyében történt felszólalásokra csak annyiban felelhetünk, mikép m. h. 6-8-án utjomon szervezett egyletünk administratív ügyeivel elfoglalta volt, és így — a mi nagyon is természetes — nem volt azon helyzetben, hogy köztegyekri vánt buzzóg részvétet tanusithatott volna.

Eddig sikerült egy csinosan be rendezett egyleti helyiségnek kivül, egy válogatot, körülbelül 200 kötetből álló könyvtárral, egy irodalmi osztályt léteztetni, mely különösen a magyar nyelvű műveltséget terjeszteni és a

TÁRCSA.

Élet-plánnum.

Hopp!... és átugortam minden nehézséget, Úgy élek ezután, a hogy élni kell, Munka után jön a szelid édes ábránd. Midőn költésztől hevül a kebel.

Az élet még most is nyitva áll előttem. És a való élet nem lesz pusztaság, Tevékeny szellemmel kívirtom én azt, S nem vesztettem bennem semmit, ifjúság!

És a mi egykoron szerelmek hitván, Maradt még abból is, maradt elég. Csupán a szavakat kell megváltoztatni! Szerető helyett majd: legyen feleség!

Csenegy Gusztávól.

A nők szive.

Hajnalhoz hasonlít a női szív. — Mi szép hasonlat ez! Vízre, legemélyiségté titkok, örök rejteljé, bubogós gyöngye, szerelem oltárnak mondták már a női szivet, — én hajnalnak nevezem azt. — Hajnal a nő szive, mely minden nap megújul s nappala után az égbe, vagy ismét az égbe enyész. —

Alig pillant, alig jön le az égről az első sugár, már is olykor-olykor mutatja magát. — Kelet rőzsés fényével kacerkőzöva emelkedik a nap, s midőn fiborszin palástját világozabab aranyalván váltja föl, — elfeledi a levetkezett. — Később sötét ruhában eljön az ég, a méla hold tükreben búmán a nap. — Búgyadt képmé remeg a gond. —

Csak féve, és olykor-olykor mutatja magát a felhők közül, s ha rejteljes utján híven követődött, múltjátán miliárd ábrándvilága vezet. —

És az ábránd! gyarlóságunknak képráz-

daltó világa, tarka képet rajzol varázsöngök alá. — A még valószínűtlen jóvó mint virágokert tűnik elő a messzeségben. — Önkéntelen követjük a csodító fényjelölte útát. —

Többször nem tudjuk mit, s miért cselekszünk. — Nem mindig számol az ember önmagával. — Teud szilakkeményű szivevel, a női sziv mosolya által, könyveivel fogja felolvasztani azt. —

És érzelme dús gyöngye női sziv, el sem felejtheti legszebb álmait. — A hajnalra ébredt leányka kapkod a képmutató szaván, — a hölgy a hajnalát feledlett nap ragyogni elaját s idővel, ha végre minden elmúlt, a női sziv — sötét, titkos búba merül. —

Száz alakban egy örökös változatosság — a nő szive. — Szeret, — s a hogy uralkodó az érzelme fölötté, oda fordul, a hol szebben ragyoghat. —

A női sziv minden, — a jó és rossz indulatok forrása. — A női szivből származik az öröm, fájdalom, az erény és a bűn. —

Vannak az életben örömeink, fájdalomaink, erényeink és bűneink, a melyeket szerzetünk szelikt legbensőbb rejtekében őrizni. Ezek az édes-keserű, többnyire női titkok, olyanok, mint az Aloc, — szárazodok után jön napfényre belőlük a virág, nagy évtizekkel után lesz általuk a nyomor. —

Minden szeresene, mely a halandó ember sorsát irgyléssel, az érzelmek azon gyöngédő hajlékából — a női szivből ered. — A női szivben erejtett erény világot szövetneknik, a balsors sújtó csapásai alatt. —

Nagyon vagyatok, oh női szivek, ott a hol a lemondásnak a tüzében és szenvedésben kezdődik; de e kezelt magasztos örvényeknek próbaképe. — Ily változás után könyvetek, vagy végképe elviseheltemnék tehettek reánk néve az élet. —

Szegény vagyok szavakban leírhatni az érdemet, mi a női szivből az erény teremtet; de annál jobban barzsalok tollomhoz nyulni, midőn a női sziv okozta fájdalom sötét éjelebe merül gondolatom. —

Ila a magasztos oltár elől távozom kell, hogy meg ne öljön a vészhozó láng-ből fölesapott enyész, — sir, jágint bennem a lélek, mert érzem, hogy a búját mi egy hívű vált nő szive okoz, emondani szavakal, még szegényebb vagyok. —

Hajnal a nő szive, és áldással gazdagodón jön föl napja, a csendes házi élet, zavartalan körében, de pokol ott is mindenütt, ha szenvedélye uralg erejű felett. —

Nézd a kisdobó ápoló anyét, vagy a férfi oldalán éretyében a szerető nő, — ezekben a világ hűsödést megvetett honi lelkét, — nem csodálod-e a női szivet? Vagy nézd, — a lármás élet szenvedélyhulláman lengő sájkává vált női szivet, — csodálhatod-e, ha abban hiúság és élvághászat, és minden, csak erény nem lakik. —

Menyit teremtet keblükbe a szerető nő ártatlan kedélye. Minden, a mi szerelmünk körülövez, csak boldogságunkat tárja előnkbe; de nézd a nőt, a kinek öszes vágya az uralkodás; s szeszélye túlcsepog a férfi vágyán, nem öröli mosoly-e az, mely szétlejté szívet? —

Szeress. — A kelvess leányka oly szelid. — A női sziv érzelmeinek zálogán utjong. — Boldog vagy, boldogtalannak tehetted őt, — s magad. — Légy kitartó; ha reménytelen táplálod a női szivet, az örökké a tied marad. — Elvezetted őt, s boldogtalan lesz, ha jézet keved s gondolatodla is más érzelmet hazudsz. —

Vindalffy.

kereskedelmet és társulatmal nagyrosaritani tűzte ki feladatát.

Szemünk előtt lebegett mindig ezen magasztos cél, a melyt bár lassú, de biztos haladás által teljes sikerrel elérni remélünk. Hazafüti üdvözlét!

Mercur kereskedelmi kör elnöksége,

Reiser Elek
elnök.

Színészlet.

A nemes és szép iránti rokonszenv egyik jellemvonása az emberi kebelnek.
— A kedély azon hangszere, mely az idő, — s körülény viszonyai szerint, folytonos hangoltságra van alkalmas.
— A kedély azon forrás, melyből minden szépség és jó csörgőnek.

Lehet-e tehát hidegen szemlélni azon tényezőket, melyek a forrásnak bőséges ápotat szolgáltatnak? — Nem. Érzelmünk világa, annak szellemi gondoskodnak, hogy lelkünk ezen táplálói szép és kedves emlékk által fűzessenek lelkünkkel egybe.

A deszka, az egyszerű prózáé sőt megnyit tudna beszélni a világ haladásáról; mennyit azon reformokról, melyet hajdan kétes szemmel tekintettek.

Hang, lélek vetette le áldarát; a zsrnokú önkénynek, a gyalogosan esztendővnynek, a sötét ármányának személyesített lánksá, hányat tartott vissza a gyakorlati ki vitélől.

Hányan szittak be a művelődésnek, a finanszmannok képék mintegy multiva.

A boris fölvetett a homlokéról, — a kétségbeesést hányzor hárták már a deszka, mint a munka-izidatt íróra egykedvetlen ácsolt össze!
— Mindzet csak azért említjük, mert azon társulat, mely nekünk a jó kést évben anyai szellemi élvezetnek nyújtott, — legnagyobb sajnálatunkra — már a közel jövőben annak tőlünk búcsút vonni.

A társulat iránti érdeklődésünk szempontjából sok szünet mondhatnánk; de részüzt mivel napunk kerete ezt nem engedti, részüzt mivel a közönség részéről nyilvánvaló lelkesedést ez fölöslegessé teszi: csak röviden szólunk.
— „Jaj be nehéz az elválasztás”, ezt velünk az szünet érzet elmondta.

De meg vagyunk győződve, hogy valaki mit szivesen elmondhat a helyof szünetünkre, egy társulat is emlékebe véssé, s magával viend az részvét, mely iránnyában nyilvánult s reméljük, hogy a közel jövőben azon teljes bizalommal jón városunkba, hogy e hely az, melyen Thalia temploma látogatóra vár.
— Thalia! te boldog vagy, mert szolgáid a szolgálói serege várja parancsszavát, kik a Kárpátoktól Adriáig hangzogatják: ójen a magyar nemzet, ójen annak nyelve s nemzet jellemé ezreketek ál!

Üdvözöljük a nemzet, ezen ünnagadót sokat megtagadno, fiat és leányait. Üdvözöljük különösen azokat, kik szellemi felségük által mint árbócz az sük tengeren, emelkedtek a mindennapiasság szivnivalója föl.
— A szellemi búság ezen kor-szűrtje kö rithető-e méltóbb honlato, mint az Aradindó; kitesz péntekbeli készségsége, mindenki megragadó tehnikáit a kellemes trüfki, oly fenségben tántetnek ki? Mennyire nyilvánult a művészi iránti rokonszenv, tanúsította a közönség azon magtáratlása, hogy jutalomjátéka által valódi koszenyöröziméntel árnszatótt el. S a dalárdja egy szünet színeli vöelo szalagall s virágfüzérrel tiszteelt meg. Mellette foglalt helyet Halmeinek asszony, e kölélyes s mégis dasok ké reménye, kik az tudni s szuevedélyosban a bíránt és örömöt bű a szuevedélyes, a kárdeklődés és a tántetési tökéletes személtője: kinek kedves, rokonszenves játéka

nem csak az egyszerű paragi embert, de a magasabb igényűt is kielégíti, a ki oly otthonosan forog a deszkán, mint a szönyeg szalonban. Szírmány: különösen az öregek szerepeiben sikerresen működött. Benedek Marik a hajlékony modorra s az opedoktorek komoly játéka által többször tartott deszt aratot. Szírnay mint rendező, sok ügyességet tanúsított Tóth mesterkéletlen s correct fellépése; Zoltan öszvagy játéka; Csetri komoly jelenete s Jakab tárgyilagos jelenléte egy teljes harmoniával alkottak. A társulat többi tagjai is sok szép áratot nyilvánítottak a darabok minél művészebb s öszhangzóbb kivitelére. — Nehezen esik az elválasztás, de baráti jobbnak azon édes reményben nyújtjuk s szívből fakadt „isten hozzáfórt” oly meggyőződéssel mondunk, hogy egymást ismét viszontlátnak! Öszinte köszönetünket mondjuk Hahnel színtársulatú karnagy vezetése alatt működött műkelvöló uraknak, kik nem kevésbé fáradoztak azon, hogy az előadásokat minél élvezetesebbé tegyék.

Helyi hírek.

Degré Alajos ur tisztelt követünk az alábbi felhívást valóban örömmel fogadtuk, mert mőta Váz került követel küldeni jogosítva lett, még nem volt róa eset, hogy megválasztott követe az országgyűlés működéséről választott rövid vázlatban értesítve volna, — reményünk, hogy polgártársaink nem csak tömegesen foglalkoznak jelenleg értekelzetlen, sőt követünk ezen loyális eljárású feledni nem fogja. —

A felhívás így szól:
T. választottak és elváratatam ma vasárnap, azaz 7. hó 16-án délután 10 órakor a polgári kör helyiségében tartandó értekel hirtre megjeleni kérem. *Degré Alajos.*

Nyári Pál feledhetlen emlékü nagy honförszónok emlékszóira **Degré Alajos** ur képviselőnk áldású ívet nyitott, és az áldásúok szép sikerrel folytak.
Nyilvános közzévet. Nagyságos Neszedva István urnak azon kegyességeért, hogy egy szegény, de jó tanuló részére a földi idejére jegyet sziveskövetel ajándékolni forró köszönettel mond a *gymsn. szünetölés.*
Városunk határ, de he! Tánárnk, ezen valódi és megbecsülhetlen polgártársaink mutatják meg, mikép kell haladni, — önévedékeink, egy oldig Váczon nem létezőt vizsgálva valódi jó napot késsétekel szülek és paratlankak, a növekedéket majánissán az esztendő szorgalommal betanult énekeiket halva, biztosítjuk közön segíntek egy élteljes előadásról, a programm így szól:
1. A reményhez. Osokonyatöl. Négy vegyes hangon — Zasszkowsky árt dalama szerint — előadja a gymnasiumi énekar.
2. Hazaszeregetel. Kölesey Ferencz Paracenisből vett egyes szakaszok. Szavajva Drújók Béla V. oszt. tanuló.
3. Oh jer, jer... (Füredi emlékk) Zasszkowsky ártt dalama szerint, és Bimbóbol lesz... Káldy Gyulától, négy vegyes hangon előadja a gym. énekar.
4. Az ölmös botok. Szlovak Mátéöl. Szav. Ferenczy Antal. Isvály Közben. Petöfööl Szav. Reichenhalleri Jenö II. oszt. tanuló.
5. Nyugszjki minden... (Szendergö). Kettös — Tanitsatok... (Tavasztal). Idundótt. Négyes. Előadva a gym. énekar által.
6. Szilágyi Erszébet Tóth Káldmáti Szavajva Dömötör Sándor, I. oszt. tanuló.
7. Kardal „Matrozok a földözeten” című dalműből. Vegyes karra alkalmazta Szabo Ignác. Enekk a gym. tanuló.
8. A ledögt szöjör. Petöf Sándoröl. Szavajva Balázs Lajos II. osztály tanuló.

9. Magyar népdalok. Zasszkowsky Endre és Ferencz ártt dalama szerint. Előadja a gym. énekar.
10. A föllemele. Arany Jánosöl. Szavajva Posztöczky Iván V. oszt. énekkara.
11. Csataid. Kücököl. Négy vegyes hangon előadja a gym. énekar által.
12. Árpád honalrai. Csány Jánosöl. Szavajva Antal Balázs IV. osztály tanuló.
13. Magyar népdalok. Magyar népdalokból szerkeszték s négy vegyes hangra alkalmazta Zasszkowsky testvérek. Előadja a gym. énekar.
14. Felközzévetés. Zasszkowskyöl. Előadja a gym. énekar.
Ez alkalommal az ifjak rajz- és írásbeli mutatóványai közzétele vannak követe.

Mely tanodai ünnepeire a t. cz. szünetek, az ifjúság és tanügy minden barátját a tanári kar nevében teljes tisztelettel meghívja

A *gymsn. szünetölés* igazgatója,
Nyik Káldmáti Schvy Miklós úrnak Gd. Az általunk és hó 9-én rendezett nyári mulatság alkalomra tanusított pártalan szüvelység, erénytelen buzgalom és ritka áldozatkészségeért a legöszinte köszönetünket kifejezni elődálhatunk kölélességünkkel tartjuk. Hazafüti üdvözlétel A. Mercur kereskedelmi kör elnöksége.

Reiser Elek
elnök.

Elcselt hóvödelnek roqiménel a Hölgyfalazér és a Dalkör közre kövöd.

Pajler Károly ur által ajándékozott értekel követe, melynek felállítását a **Annusok** — felszólalások, a **váci honvédek által** már felállításottak. **Tanitsatok**ban igen érdekelő hiány volt a kataló hiánya, mely miatt a kegyelet soha sem volt képes a sirok zöjötté épségben fentartani, segítőnd, néhány lelkes honförszónok és polgárok akadokzói igény létezték azt, és mint már e kataló követe lesznek, a neveltek ide uraim ezen kegyeltes emberekket, — hogy a nyilvánosság közzéne meg elhunyt szülek, testvéreink, barátaink, kedveseink iránnyában tanusított kegyeltesek.

Dalkörünk által hó 25-án a lüvelő helyiségében nyári mulatságot rendezend, melyre egy a dalkör, mint a t. czöllyéget tagjai szemmel is tisztelettel meghívhatunk.

E mulatság ha csak a folytonos rossz időjárás kedvünknek nem szegi, egyike lehet a legérdekessebbeknek. — A helyiség elcselt semmi kifogásunk, csupán az megfoghatatlannak látszik előttük, hogy a czöllyéget élnöke, illetöl fölvövesse a helyiség átengedése követei oly bannalatos gyorsasággal (?) jart el.

A helyöl négyelget és dalkör pénzára javára keddén, az az hó 18-án Aradi Gerö ur szüntársulata által adatik „Miert nem házidok meg a sógor?” felv. vizgáték és „Matrozok a földözeten” I. felv. operette. Ezen színelőadás, egyjötökony egyteltekel énekekben a t. közönség nyelvébe ajánljuk.

B. Egloffstein Amália, s. Nök lapjának szerkesztöje, a névöllet terjesztö egytel másod-éneke, lapjában egytelékel alkáltságot hívja föl a magyar hölygeket, melyek a földalata legyen a növeledés bírós redis alapra leendő helyezésre. Az ily egytelékel feladata ne a jókónyság legyen, de a női-nem nevelésének javítása, oly nevelés hozassék be, mely a nőnek önállósgot nyújt, öf önértesítésre képesíti. A dekló hölyge e czöllyé meg kövütat szünetölésük tenni a háza külföldre vidékén. Sikert kívánunk nemes törvöveschéz. Ha néktük Vácziannak is lenne rész s szerencsésben, ezüstíthatjuk, hogy szép sikerrel működö nögyelgötök öleli karokkal fogadjuk.

Terjesztöje **Werin R.** ur gyűteményével, mely részint bel, részint

külföldi tárgyakból áll, a Curia negytermében állította fel.

Ez, míg a közönségek szórakozásul, addig az ifjúságnak tudományos ismeretek megszerzésül szolgál. Figyelemre méltó községünknek ennek megtekintésére annál is inkább, mert napjainkban a természettudomány nagy haladást tévén, itt gyakorlati ismereteket mindenki szerzehet.

Különösen a szép égi tárgyaké, a pompás színezetű köllöké, buraiknak tenygeri s rüplő halak mind oly tárgyak, melyeket nem mindnapon lehet látni.

A váci m. k. távirada állomás 1871. Junius havi forgalma: feladottú sürögny 443 megérkezett 593. Összesen 1036. s így 261 darabbal több mint 1870. junius havában.

A váci takarékpénztár junius havi forgalma.

Ostre. ért.	
fr.	kr.
Bevétel:	
1. Ápril havi kétségmaradvány	31283 48
2. Felad. befizetés és tők. kamat	34846 20
3. Jelzálog tőkék, váltók és elláték után bevett kamat	3617 38
4. Tartalékaitok után bevett kamat	161 60
5. Költséfele díj	100 10
6. Visszatartott váltókhoz	122617 27
7. = ellátékeihez	5558
8. = tartalék tőké	509
9. Könyveskedőhöz átvett 17.08	4 18
10. Készelet Kamat tart. 51.39	17 81
Kiadás:	302506 45
1. Készelet váltókra	122653 43
2. = ellátékre	6862
3. = jel. tők.	10000
4. Visszatartott befizetés és tők.	31165 01
5. Kifizett folyó kamat	418 94
6. Tiszt. befizetés	311 80
7. Oszaléokra	130
8. Költséfelekre	4 68
9. Készelet maradvány	29009 01
	302506 45

Beküldetett.

Karcsu Antal Arzén sz. Ferencz-rend kolostor másod-főnöke s magyar tört. társulat rendes tagja megküldte „A 76. mai pápák történelme sz. Péterről korunkig” című nagy történelmi műnek 6 kötete, Müller, Hoffmann, Smets, Sandini, Kolb, Bazio s egyéb káttók nyomán. A pápák házköze vonatkozó működése Szendrői Mihály, Szalay, Horváth Mihály, Theiner stb. kitünő történészek hírneves művei után van adva. A 7-ik kötet e napokban hagyja el a sajtót s a t. c. aldiróknak székelődött meg azonnal. A 8-ik, vagyis utolsó kötetnek is már a 6-ik íve

nyomatik, melyben a jelenlegi IX. Pius pápának életrajza adatik elő. A műre kötetenként 1 frtjával meg folyton elfogadtatik az előfizetés.

Ugyazonaz időre megjelent 1867-ben „A szerzetes-rendek egyetemes történelme, különös tekintettel a magyar- és erdélyországi szerzetesség jelen állatlapotára.” Henrion-Fehr, Hoyot, Biedelndi Fuxhoffler, gr. Montalenent stb. szakmunkák dolgozata 5 kötetben. A műbe a 16,000 irat számú bevezetők, premonitriek, cisterciák, domécsk, a legtöbb tagból áll ferencesek, a jezsuiták történelme tüzetesen van tárgyalva, a többiek is eleget ismertetve. Az utolsó kötet az egyházi, hírvessző lovagrendek történelmét adja. Az egész műnek, melyből már csak néhány példány kapható, ára 5 frt o é.

Továbbá: A kolostorok a történelemben, ára 20 kr.

A kolostorok és ellenczeik a jelenkorban, ára 20 kr.
Isten mindenünk. Imádságos s érc-könyv, a ker. kath. hívek s tanulóknak számára, bekötve ára 50 kr.
Kolping legényegyletnek erkölcsi társadalmi jelentősége szabadon s bővíve magyarul Karcsu Arzén, ára 20 kr.

A nevezett művek a jelzett áron kaphatók a szerzőnöl, a váci sz.ferencz-rend kolostorban, és Spitzer Miksa könyvkereskedésben.

Irodalmi rovat.

— **Psenyezszi Nagy Sándor,** főiskolai tanár, s a nyilvános nyelvtanoda vezetője — a nyelvtanulók méltó öröme — kibocsátó előfizetés felhívására „francia ónkortatási leveleire”, melyet a világhírű Robertson T. tanmódiája szerint írt. A derek szerző angol leveleit nagy érdekeltiséggel kavotta föl az ifjúság s általában a idegen nyelvet tanulni vágyó közönség; a hazai sajtó is a legelismerőbb nyilatkozatokat tette e lehangoló műről, emellegzővel előre is bátran merjük ajánlani a francia leveleket, melyek szinte azon jeles tanmód szerint lesznek kidolgozva. E tanítást rendszer — mint a tapasztalás megmutatta — a tanítót nélkülözhetővé teszi, így ennek szélesítéséről felelősek is szólnunk.

Szerkesztői üzenet.

Számtalan névtelen, vagy kézzel fogható álmek alatt kaptunk közleményeket, — már egyeztelt volt alkalommal kérni az illetéket, legyenek szivesek a módosítások alá rajt, keszen megjelölni is aláírni. — mi jogot adunk ugyan arra, hogy használatba közleményeket álmek alatt közölhessek és

e tekintetben feltétlen hallgatást igényel, kivéve a saját hatóságát, sőt esetleg lit is — de ne kívánjuk azt, hogy teljesen gazdátlan leveleket, a mellett, — továbbá kijelentjük tehát, hogy névtelen vagy rejtélyes munkatársainkól fogadtatunk st.

Bocsánatot kell kérnünk helyi, de főleg idegen tartó, onyait azonban be kell vallanunk, hogy a vidéki kiadalmiszás hanyagúság szelleménye tékelőse tetteit, és többé — ha csak a nyomdán nem lesz akadály, mint legelőzlebb is — később nem fordul sem figyelemre az választani a számtalan reklámoknak.

Sakkfeladvány.

Lógrásr szerint fejtendő meg.
Görög Gézid.

sz	z	e	a	o	sz	e	e
sz	e	n	sz	k	k	t	e
o	i	A	r	es	ry	ry	k
i	u	m	o	e	a	r	u
v	e	y	s	t	i	r	es
i	k	a	b	i	d	t	e
u	d	t	u	x	r	s	es
i	g	h	g	a	n	sz	e

Az ezen számban közölt rejtvény megjelölt közli kisiroslott alá megjelölt Vas Gereben „A nemzet szaporosán” című művel nyert jutalmat.

A múlt számban közölt sakk rejtvény megjelölés:

Félig rejtre illat ájkálak
Rita nosology egy gyöngye kép,
Ó az é az új nyájas azra
Mint jéni, mi egy sajp:

Ót sálat szilok arra
Ah de vérék há keszen
Róza volt, és kőpatinnek
Csak töviseit érezem.

Risfalndy.

Helyesen megjelöltek: Schréder Izabella k. a. Varázsigé Gusztáv ár. Smolka Gusztáv ár Pestről.

Feloldó szerkesztő: ELIÁSSY GYULA.

H I R D E T E S E K.
SKULTÉTY MÁTYÁS.

Az uradalmi igazgatóság épületének át ellenében levő és a Szerencsenhez címzett vegyeskereskedésben valódi

Naszáli 1868-iki, Somlai, Magyaráti, Villanyi, Kóbányai, kifizető minőségű borok pintes és iszacs úvegekben, továbbá: Ásvány vizok, u. m. Roicsi Parádi, Szulini, Szántai; és — mindenféle kész olajfestékek kaphatók

H i r d e t m é n y.

Vác városában sörház-utczai 602-ik számú ház szabad kézből eladó, értekezhetni ugyan ott, az első lakásban.

Kiadótalajonos: Eliássy Gyula.

Vác, 1871. Nyomatott a siketn. íprarit. gyorsajtdájón

Mikép tanítsuk a felnőtteket?

RUDNYANSZKY KÁLMÁNTÓL.

Hazaszerzte a mozgalom egy neme keletkezék, mely mintegy divatos „sport“-tá kezd válni. Ha e mozgalom tize le nem lohad, sőt a lendületek érintkezése által mindinkább tért foglal, ha a divat ezen a téren talán meghonosulni, akkor hála ama nemtőnek, mely haladásunk ösvényein világít, talán lesz belőlünk valami.

E mozgalom célja: a felnőttek oktatása.

Az ország minden részéből érkeznek hírek, hogy mily lelkesedéssel karoltatik fel ez ügy; mint keresztnek oktatási helyül szolgáló többesb helyiségek, mint ajánlkoznak a tanárok, nyugalmazott katonatisztek, telkészek, magánzók, hivatalnokok az oktatásra, sőt azt is halottuk, hogy Baranyavármegye főispánja magas méltóságát még ama dicsőrével is övedzi, hogy némesak buzdítólag lat e téren, hanem gyakorlatilag is realítve, Pécsét az államtanból tart előadásokat.

Népünk nevelése magamnak is legkedvezőbb eszméi közé tartozván, elvez adalékul már 1868-ban beösi-tottam a közönség elé egy kis rőpiratot, melynek címe „Egy parlagi eszme a népuvelés és önségdi köréből“; most, midőn a felnőttek oktatása van napirenden, legyen szabad e tárgyhoz nekem is gypár igénytelen szót emelnem.

Én az olvasni és írni, vagyis olvasva írni, és írva olvasni tanításról szándékozom, gyakorlatilag bevalósult, és mint saját tapasztalatom után állítlatom, bámulatos eredményekre vezető útmutatásokkal szolgálni azoknak, kik a népet e vonalon oktatni szándékoznak.

Czél szerűnek tartom ezt azon tények kíséretében elmondani, melyek engem arra vezetnek, hogy én egy felnőtt embert olvasni és írni tanítsak.

Volt egy vinczellérem, ki családunkat 12 éve szolgálta; írni és olvasni tudott. Okaim lévén vele elégedetlennek lenni, 1869. nyarán felmondott. Én egy perczig sem tővótáztam ugyan őt elbocsájtni, de nagy gondot adott, hogy kit fogadjak vinczellérem, mert ezek az ex professo vinczellérek itt e vidéken rendszerint a napszámokkal trafikálnak; miután az egész világ csupa sógorból és komából áll, ők az elsők, kik bármily nagy legyen is a napszám, azt mindig kicsinynek találják; e mellett ők veszik mindig első észre, ha hideg vagy meleg van, vagy szél fúj s így ők szegik a nép kelvét, a helyett hogy munkáru buzdítatnák — s végre pedig annyira iszásokos, hogy ezek sorából a pénzét valamelyre bízni, semmi kedvem sem volt.

A mint ezen tündőve a szobában le s följárók, az ablakon keresztül kocsisom ötlök szemembe, ki fiatal legénykórától őta szinte 10 éve szolgál — tölem vitték katonának — s ismét úgy jött hozzám, mint haza, — hü, józán, becsületes hü, s teljességgel nem látam át, hogy miért kell ezek az praetereronom, midőn alkalom nyílik, hogy a vinczelléri javadalmaszás által jobblétéről gondoskodjam.

Előbbi vinczellérem még a folyosón járt, midőn én Ignácot (a kocsist), beszélőtom.

Ign. Tessék parancsolni?

Én. A vinczellér felmondott. Van-e kedved vinczellérem lenni? 10 éve szolgálts engem, látom, hogy iparkodó, takarékos, becsületes családós ember vagy, megérdemled, hogy jobb karba helyezzelek, ha kedved van hozzá, vinczelléré teszelek.

Ignácú meghökkenve rám néz, és pirulva azt mondja: „kérem alásán, de én semmit sem értek a szőllőmíveléshez, milyen vinczellér leszek én?“

Én. Semmit sem tesz ez a te első ajánló tulajdonságod; legalább nem fogsz okoskodni, és mint szőftogadó ember pontosan fogod végrehajtani, a mit rendelék; a mit nem tudsz, arra megtanítalak.

Ign. De kérem alásán, még akkor sem lehetek vinczellér, mert én sem olvasni, sem írni nem tudok, a hordók nem ismerem nem fogsz okoskodni, — hogy fogom én feljegyezni, ha munkásokat kell kifizetnem, midőn neveiket sem tudom elolvasni.

Én. Ez sem tesz semmit Ignác! ha kedved hozzá, erre is megtanítalak. De oly feltétel alatt, hogy senkinek, de még feleségednek sem mondtok meg, miszerint írni, olvasni tanulsz, ne hogy gúnyolódásai által elbortalanítsanak, vagy kedvedet szegjék.

Ign. (A fölve néz és gondolatokba merül, engem az, a mi ezen emberben e perczen működött, végtelenül érdekelt.) De uram, és lehet az, hogy én írni és olvasni megtanuljak? Be lehet azt az ily megkéményezett fejbe verni?

Én. Jót állok érte, hogy a szorgalmas leszel, három hét alatt olvasni és írni fogsz.

Ign. Oh kérem, ha ez lehetséges, ha én feleségem mellé állhatok, és vele olvasgatnók a könyvből, ha én idővel fiamat taníthatom, soha sem fogom elfelejteni, hogy önmek menyit hálával tartozom!

Erre én neki azt mondván, hogy holnaptól kezdve, minden nap reggel 9 órákor és délután 3 órákor jőjön be, a midőn a tanulás meg fog kezdődni, ő könyve lábbaadt szemekkel távozott.

Én délután tanrendszeremet meg egyszer átgondolva, egész szenvedélylyel neki estem a betűrajzolásnak. Csupa három hüvelyknyi nagyságú betűket rajzoltam, külön-külön papírszeletekre, fekete rajzkrétával; nyomtatott alakú betűket, szantügy mint írottakat, a papír egyik lapjára a nagyot, másik hátulsó lapra a kis betűt, hogy a tanonc egyszerre csak egy tárgyat lásson maga előtt, azon betűt t. i. melyet a kezébe adok, és addig míg azzal tökéletesen készen niúesem, más betűk látása vagy nézegetése által ne szörakoztatassák. A betűket több példányban rajzoltam.

Ily nagyra pedig azért rajzoltam a betűket, mert egy 30 éves ember, ki soha könyvbbe nem nézett, ily parányi

tárgyak nézegetéséhez tehát szokva nines, a kis alaku betűt, és annak a másiktól megkülönböztető jeleit ki sem veszi. A szokatlan szemek tehát a kis alakú betűk nézegetéséhez csak lassankint kell idomulnia. — A tanterem kellő felszereléssel oda egy nagyobb fekete táblát állítottam.

Alig vártam, hogy megkezdüljünk a leckéket, mert először tapasztalatokat akartam gyűjteni, hogy ugyan mégis mennyire megyünk? másodsor pedig, mert én fel ismerem érekelesebb játékokat, mint az emberi értelmiség felvirágoztatása; erre pedig Ignácuzom teljes tudatlanságával szemközt, elég alkalom ígérkezett.

Másnap reggel tehát Ignácuz kellőleg megmosakodva, megfésülködve és gondosabban felnyakraválózva a tanórára megjelent.

Én neki az első papírszeletet adván kezébe, azt mondtam: ne Ignácuz, és az első betű, jól nézd meg, ennek neve Á. (Én) mi a neve? (Ó) Á. (Én) jegyezd meg magadnak, hogy az első betűt azért nevezik Á-nak, mert ez az emberiség első hangja; midőn az ember világra jön, az első hang, melyet hallat, A-a-a-a. Úgy-e a te fiad is először ezen hangot ejtette ki?

(Ó) Az igaz! emlékszem rá, hogy tőle csak ezen hangot hallottuk.

(Én) Lásd ily szögletes betűkkel nyomtatni szoktak, de ha írunk, nem írunk rá annyi szögletet csinálni, hanem akkor gömbölyűbb betűket alkalmazunk, mint ez itt, mert a szögletek készítésével sok időt kellene vesztegetnünk.

(Én) No Ignácuz, jól nézd meg ezt a betűt, és azután írd fel erre a táblára ezzel a kértával.

(Ó) Megittköve rám néz és azt mondja: „kérem alásan, én még soha sem írtam, és nem is próbáltam, én nem tudok írni.”

(Én) Semmit sem íesz, de most fogsz írni, csak te írd fel ezt a betűt.

(Ó) De kérem alásan, én nem tudok írni.

(Én) Lásd Ignácuz, te ügyes fiú vagy, ha én neked akírminő kalitkát, vagy patkányfogót mutatnék, és azt mondanám, hogy csináld meg, te azonnal elkészítenéd, ha száz lyukat kelle is rajtni fúrnod, pedig lásd ez sokkal könnyebb, csak te próbáld meg!

(Ó) Kérem, hol kell kezdeni?

(Én) A hol neked tetszik; azt a betűt neked magadnak kell felírnod, úgy hogy legjobbnak gondold.

Ignácuz látván, hogy szabadkozásni ezelőb nem vezetnek, neki fanyarodik, és az írott alakú A betűt benelemelke felírja, és késő lett az első írodalmi kis szörnyeteg. Nem tudván, gyönyörködjék-e benne, vagy irtózzék-e tőle, egy kérdő pillantással szemérmenen rám nézett.

(Én) Nagyon jól van Ignácuz! csak hogy lásd, a lábának összébb kell állniuk és egyenlő hosszúságúknak kell lenniök és az átluzó vonást sem kell oly magasra tenni, hanem alább — próbáld meg csak még egyszer. — Úgy! no látod! Úgy-e, hogy ez már jobban hasonlít ahhoz, mely kezdedben van. No még egyszer! de valahányszor felírod, mindig mond meg a betű nevét is fenhangon. No most kezd itt a tábla szélén és írj amnyi A-t ide, a mennyi az egész sorba bele fér.

Midőn már vagy 20 A-t felírt, arra figyelmeztettem, hogy írott betűknek nem szabad oly merve egyenességen állniuk, mint mikor az ács betűi a szöglet, hanem azoknak fektetőnk kell, mint a kalászos búzáknak, midőn

a szél hajtja; és ekkor én írván elibe néhány A-t, hogy a betű idomait amál inkább felfoghassa, Ignácuz ezt fililiter utánozta.

Látván, hogy a nagy A már meglehetősen megy, azt mondtam neki, lásd Ignácuz, minden betű kétféle, nagy és kicsiny, erre mind a kettőre szükség van; a mint a kövimes nem alkalmazhat az építésnél csupa nagy követ, hanem kicsiny is kell neki, úgy ha írunk, nagy és kis betűket kell alkalmaznunk. — Fordítsd meg csak a kezdedben levő lapot, ott fogod találni a kis A-t. Mi annak a betűnek a neve?

(Ó) Kis á.

(Én) Írd fel, és valahányszor felírod, mindig mond: kis á. Ennek is hajlott irányban kell lennie, mint a nagy Á-nak.

Tanonezum néhány percz alatt a kis á nehézségein is tülesvén és azt el nem felejtettség ismételvén, újból a nagy Á-ra térünk vissza, és néhány nagy Á felírása után, új sort kezdetünk, a hol a nagy Á mellé midőn a kis á-ít is hozzá tettük, soha el nem mulasztván a tanonez-ezal hangosan és érthetően kimondatni „nagy Á, kis á, kis á, kis á stb.

Ez elég szerencsével, szabatosssággal, és tekintve az igaz kísérletet elég, gyorsasággal befejeztévén, egy régi hírlapot adtam egy írómúl a kezébe, azon meghagyással, hogy minden ott előforduló betűre figyelmezz, azok közül a nagy Á-kat és kis á-kat pontosan törölje ki, de valahányszor egyet talál és kitörli, mindig érthetőleg hangoztassa is.

Ez körülbelül egy óra alatt mind megtörténtvén, tanonezomat asztalhoz ültettem, egy megrovatoztott nyolcadvi papírt tettem elibe, írót adtam a kezébe, s miután a rovatok szükségét és hasznát előtte megmagyaráztam, néhány sor nagy Á-t, és ugyanannyi kis á-t íratam vele; miszerint a betűk kissébb alakzataihoz és az erőszokozó kezeléséhez hozzászokják. Gondosan kerülve a fölösleges sok beszédet, és csak a legszükségesebb szavakra szorítokozva, folytonosan figyelmeztetem az írás helyességére vagy helytelenségére, és örömmel tapasztaltam, hogy már a 4-5-ik betű meglepő csinnal és szabatosssággal lőn felírva. Megtelvén a rovatok, egy sort rovat nélkül íratam vele, miszerint egyidejűleg ehhez is hozzá szokják, és az utolsó lecke befejeztével rovatok nélkülál tudjon egyenesen írni.

Erre azt mondtam neki, hogy az első leckének vége van. — Mire ő, mintegy kétéved az eredmény becsén, azt kérdezte tőlem! „és kérem alásan ez már valami?”

(Én) Valami! és pedig annyira valami, hogy az egész tanulás harminezadik részén től estél, ha tehát ily szorgalommal folytatod, 15 nap elfolytával írni és olvasni fogsz tudni, mit ő látatod melegegedéssel vett tudomásul. De most hallani szeretém, hogy ma mit tanultál?

Mire ő a nulla dajkálások mellett elmondotta, hogy az első betűt tanulta megismerni és írni, melynek neve A. Ez azért nevezetik Á-nak, mert a világra jövő gyermek legelőbb is ezen hangot hallatta. Hogy a betű kétféle, nyomtatott és írott, ezenfelül pedig nagy és kicsiny. Hogy a betűeknek egyarányuaknak kell meghajtva lenniök, mint a kalászos búzáknak midőn a szélhajtja.

Azon figyelmeztetés után, hogy a ma összeirt papírdarabot, melyre én a keltet rájegyeztem, gondosan tegye el. miszerint azt mint első leckeje eredményét még vé-

ségére is felmutathassa, és délután, midőn majd más betűhöz fogunk, folytonosan afelét elmélkedjek a mit most tanult, 11 óra felé elbocsájtottam.

Amiyt mondtatok, hogy az ember egész valójából kikelve, duzzadt arccal csaknem kimerítlen távozott. Soha szellemileg nem foglalkozva, soha rendszerített gondolkodáshoz szokva nem lévén, az a mit hallott, látott és tapasztalt annyira igénybe vette, hogy mindenből látam, miszerint egy betűvel egy lezke alatt el lehet ugyan végezni, de hogy onnyi valóságigalting elég is.

A délutáni és az ezt követő lezke mind a mondatok szerint ment. Csakhogy nem a B betűvel folytattuk, hanem a tanoncoknak mindenekelőtt az ö, s illetőleg 7 magánhangzót kellett tökéletesen megtanulnia. Ezen sorba, A, E, I, O, U, Ö, Ū, Ű, mert a magánhangzók lévén az olvasás vázai, az egész ezek köré jegezcesedik (crisztallizálódik).

Az E-t azért mondtam neki második betűnek, mert ez az emberiség második hangja. A gyermek ugyanis már fejlődővén akaratot nyilvánít és ezt többnyire igen erőlyen E hangokon érvényesíti.

Az I az indulat hangja; midőn későbbi fejlődésben a gyermek már örömet is fejez ki, midőn nevet, rendszerint az I-t hallatja, hi, hi, hi!

Az O, az érettebb férfikor, az U, az agg férfiú, az Ő, a nők, és végre az Ū az aggnők hangja.

Egy betűt ezek közül megtanulván, a tanoncoknak a lezke végével a megelőző többi betűt is ismételnie, rovatok közt, és azok nélkül telhetőség egyenesen és szabályosan írnia, és azt a tönra alatt tanítottat, elméletileg elmondania kellett.

Öt lezke alatt, az 5 magánhangzóval tökéletesen ismerős lévén, az Ő és Ū, mitűnt az az O és U-tól csak a pontok által különböz és kijegte se nem nyujt valami nehézséget, a 6-ik tanóra tárgya volt, és így tanoncóm 3 nap alatt nemcsak a magánhangzókat mind ismeri, krétával és írónál becsületesen felírni és hirlaphó kiűrhni tanulta meg, hanem a hirlapok végéin levő hirdetényeknek előfordulni szokott és ű általa furesa betűknek nevezett különféle alakzatokkal is megbarátkozott, sőt a hosszú á, é, i, ó, ő, ú, ü, ő, ő, és a rövid kiejtésű betűk közti különbséghez is hozzá szokott.

Folytonos biztításaim és bátorításaim mellett önmagához is bizalmat kapván, de néhány órai foglalkozás után teendőinek sorrendjével is összebarátkozván, a tanóra több nemcsak ki nem merítete, hanem önként ajánlkozott, hogy ő egy tantarom alatt egyűnl több betűt is megtanulni képes lenne. Én azonban tartván a megszokatlan elme túlterhelhetésétől, nehogy oly fogalomzavart idézsek elő, melybe azután vajmi nehézséggel leme rendet hozni, egy tanóra alatt csak egy betűnől maradtunk.

Elvégződővén a magánhangzókkal, negyednap tanoncoknak azt mondtam: „Most már ismered mindazon betűket, melyeknek neve van; ezentűl oly betűk következnek, melyeknek nevik nines, hanem csak hangjuk van.” (A B betűnől kezdőbe), ennek példánál a hangja B (é nélkül adva). Ő a hangot eleinte persze Bő vagy Be-nek mondtotta, de néhány ismétlés után correctt kihozta a hangot **ő** és **e** nélkül.

Megtevéen a fekete táblán a nagy és kis b-vel az ismeretséget, azt mondtam neki, hogy ezen betű akár a szó elején, akár a szó közepén, akár a végén legyen, mindig ezen hangon ejtik ki.

A 7 magánhangzót az asztalra eszlop alakban egy-más alá rakván, azt mondtam neki, hogy a B-t az A, s több a többi magánhangzó elibe tette, most azokat A-től kezdve sorban mondja ki, de előbb mindig a B-nek most megtanult hangját hallassa. Én a világért sem mutattam meg, hogy mikép kellessék ezt kimondani, miszerint ő mintegy maga ugorjék bele a b és az együttes kimondásába. Ő a B-t az A elibe tétén.

Eleinte persze a B hangja után az a csak nagy sokára következett — de azon óránszemesre, hogy jól van, de csak hogy hamarabb kell, s mind a két hangot mintegy egyszerre kimondani, többszöri kísérlet után a B végre csakugyan előkerült. A mint a Ba első sikerűlt kimondását helyben hagytam, tanoncóm gondolatokba merűl, rűm nöz, és kétkezőleg, valjon nem teszi-e magát valami helytelen kérlőssel neveltségessé, azt kérűi tőlle: de kérem alásan ha ez Ba, tehát ha én a B-t az E mellé teszem, az Be? (Én) mindenesert! (Ő) hát az I mellett Bi (Én) igen — ekkor már feltartóztatlanul mondtotta a B-t a többi magánhangzó mellé rakva, B maga: B, B, b, b, b, b, b. (Én) hát visszafelé hogy lesz?

(Ő) Bű, bű, bu, bu, bi, bi, be, ba.

Midőn ezt több már nemcsak a betűk megszokott sorrendben, hanem ide s tova ugrálva is tökéletesen tudta mit utóbb minden betűnől ismételtűnt. Örömem alig tudtam mérűekelni.

Most arra utasítottam, hogy a B-t a magánhangzók mögű rakja, és A-től kezdve sorban mondja ki, se a magánhangzók neve, sem a B hangja változást nem szenvedűn. Itt is lassankint, de minden nehézség nélkül kihozta az Ab, Eb, Ib, ob, ub, őb, őb-öt. Harmadik utasításom az volt, hogy az Á-nak mind elibe, mind mögűje B-t tegyen, és úgy mondja ki, miűből szinte könnyen kikerűlt a Bab, Beb, Bib, Bob, Bub, sat., valaműt Abba, ebbe, ibbi, sat. Most örűnra az papíra kerűlvén a sor, néhány rovatozott sor köűt a Ba, be, bi-t, s Ab, Eb, Ib, sat. mind nagy betűvel, mind kis betűvel íratván, s ugyan-ez rovatok nélkül is eszkűzöttelvén, az eddig megtanult betűknek a hirlaphó kiűrhése után, tanoncóm egy szivaral megajándékozva bocsájtám el.

S így a fő nehézségekben átesűntűk — mert már nemcsak a magánhangzókot tökéletesen ismerte, hanem az is le volt küűdvé, hogy a mássalhangzót a magánhangzóval sőt három betűt is egyszerre, egy hangűtűnyre mikép kellessék kimondani.

Tantervem szerint a B. utáni mássalhangzók így következtek: Cs, Cz, D, F, G, Gy, H, Jé, K, L, Ly, M, N, Ny, P, R, S, Sz, T, Ty, V, Z, Zs. — A C, Q, W, X és Y (ez utóbbi mint külön betű) azért maradtak ki, mert ezek a magyar nyelvben úgyis ritkán fordulván elő, az irodalom azon nemében, melyet az én vűnczellőren forgatni lesz hivatva, talán soha sem fognak előkerűlni.

Azon mód, hogy a mássalhangzó nem mondatik Bő, Czé, Dő-nek, hanem csak a hangja intonáltatik é nélkül, az iskola legtöbbjében már alkalmaztatik, s Némethomban Lautir Methode elnevezés alatt ismeretes, s én itt eskűk néhány lényeges észrevételt akarok felemliteni. Én az őszszettett betűket, mint a Cs, Cz, Gy, Ly, Ny, Sz, Ty egy betűnek azért alkalmaztam, hogy azok hangűűhöz tanoncóm hozzászokva, ha oly szót kell felírnia, melyben ily hangok fordulnak elő, azokat mintegy mechanikus meg szokásnől fogva, könnyűségrűl írhasa föl, vagy szűntűgy olvasshasa.

A mint tanonczom a Cs hangon minden változványai-
val tüleest, mint Acs, Ecs, Ics, — valamint Csacs, ece-
cse, csicsi, csocso, meg Acscsa, Ecsese, Icsosi, Ocseso, sat.
azonnal igyekeztem vele éreztetni, hogy az eddig megta-
nult kevéssel is mennyi szót képes már elolvasni, mint
Bab, Baba, Báb, Báb, Bácsi, Bécsi, Csacsi, Csibe, Beesti,
Bicse, Bücsü.

A Cs után Cz, tehát a Cza, cze, czi, — Acz, ecz, jez,
czacz, czecz, czicz, — Czacez, Aczeza, eczeze, sat.
ezután a Da, de, di, sat. következett, mindaddig, míg va-
lamennyi mássalhangzók át nem vergődtünk, mi két heti
szorgalmas tanulás multával bekövetkezett. Ezen tanon-
czom átesvén, Váczról egy elemi iskolai syllabizáló köny-
vet hozattam, melyből az olvasást tanulta meg, mi a feu-
tebbi alapok megszerzése után igen kevés nehézségbe
tűközött.

Leírhatlan volt tanonczom öröme, midőn az utolsó
mássalhangzó megtanulása után azzal leptom meg, „no
Ignác, tudod-e mi újság? az, hogy nevedet jól feltudod
írni, kísérsd meg! Hogy hívnak! (Ó) Folyovszki Ignác.
(Én) No kezd el, ha azt mondod, hogy Fo, mit hallasz?
F. (csak fújva, az elötte való e nélkül) és O, ird fel, azután
jön Iyov, ly (az elötte való e nélkül) o és v (az utána
kimondatni szokott e nélkül) ird fel, s végre sz (csak a
sziszegés) k (csak a nyeldekő ketyyenesé á nélkül) és i
Igy ezután az Ig-n-á-cz szót is összehozván, emberem 2
hét alatt nevézt tisztességesen felírta, 3 alatt pedig folyé-
konyan olvasott, és bár mi nagy számot is felírni meg-
tanult.

Azóta számtalan ismerősöm látta eme fekete táblát,
melyen emlékül megmaradt azon Folyovszki Ignác,

és mindenki bámulta, hogy ezt oly ember írta, kinek két
héttel annak előtte az írásról, vagy betűről halvány fo-
galma sem volt.

Ne gondolja senki, hogy ezen írás végre is csak
valami gyarló ügyvezett macskavakarás, melyet csak
jóakaratu indulat hajlandó valaminek elfogadni; koránt
sem, sőt oly szabatos, mondhatom correct írás, hogy főleg
néhely betűjét minden akaratom mellett sem tudnám ma-
gam is különben felírni.

Először juttattak a körülmények azon érdekes kísé-
lethez, hogy egy felnött művelten embert írni-olvasni
tanítsak. Ekkor láttam, hogy mi az, midőn valaki úgy
nő fel, hogy csak ösztönait követve él, de rendszeresen
soha gondolkodni nem tanították; és hogy felnött korá-
ban semmi sem tesz rajta annyi erőszakot, mintha gon-
golkodni kényszerítették. Ez előttem sok oly tüneményt
megfejtett a nép életéből, mely előttem rejtély volt.

De tapasztaltam azt is, hogy mily kevés jó akarat
kell ahhoz, miszerint az eszközök kellő alkalmazása mel-
lett a felnötteket írni, olvasni, számolni megtanítsuk.

És rájöttem azon meggyőződésre, hogy egy fegyvel-
mezett testületnél, mint a katonaság, mely főleg az álta-
lános védrendszer mellett csupa fiatal legénységből áll,
minden újoncot az első télen írni, olvasni megtanítani
valóságos gyermekjáték lenne.

Végre tántoríthatlan hitem is, hogy azon szegény le-
gényt, ki a haza védelmére éveket kénytelen feldőzni
szabadságából, a hatóságoknak jutalmul legalább írni, olvasni,
számolni, és az elemi képzetség első legkezdetlegesebb
fokaira juttatni — szent kötelessége!